

Sipos Ferenc¹: Madai Sándor: A csalás büntetőjogi értékelése – recenzió

Debreceni Jogi Műhely, 2012. évi (IX. évfolyam) 1. szám (2012. január) 74-75.

„De hát ez csalás!”- kiáltják felháborodottan játék közben már a legkisebbek is, ha valamilyen igazságtalanság éri őket. Csaló, mondjuk mi felnőttek azokra, akik nem tiszta utakon igyekeznek előre jutni az életben. De vajon tudjuk e mit jelent ez a szó, és tudjuk e mit jelent büntetőjogi értelemben? Mit jelentet régen és mit jelent ma? Milyen eszközeink vannak a csalással szembeni hatékony föllépésnek? Egy a csalással foglalkozó monográfia megírásával régóta adós, a büntetőjoggal foglalkozó szakirodalom. Megírásához ugyanis nem kevés elszántság, és önbizalom szükséges, hisz Angyal Pál 1939-es monográfiája magasra tette a mércét, és megjelenése óta eltelt hetven évben senki nem vállalkozott erre a feladatra. Egészen idáig. Madai Sándor a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi karának fiatal adjunktusa vette magának a bátorságot, és kutatási témájaként a csalás büntetőjogi értékelését választotta. A könyv elolvasása után pedig elmondhatjuk, hogy sikeresen teljesítette is a célul tűzött feladatot. A nagy előd után újra egy olyan könyv látott napvilágot, amelyről bizvást állíthatjuk, hogy ki fogja állni az idők próbáját, és hosszú időre kalauzként szolgál majd azoknak, akik a csalással akár hivatásszerűen, akár más okból kívánnak behatóbban foglalkozni. Madai Sándor „*A csalás büntetőjogi értékelése*” című monográfiája a HVG-ORAC Kiadó gondozásában jelent meg 2011-ben, a lektori feladatokat Prof. Dr. Tóth Mihály tanszékvezető egyetemi tanár, a Magyar Büntetőjogi Társaság elnöke látta el.

Mielőtt a könyvet részleteiben megismernénk, hadd szóljak a könyv vitathatatlan, és az első pár sor után nyilvánvalóvá váló egyik legnagyobb erényéről: szép, gazdag és veretes magyar nyelven ír a szerző. Nem csak jogászok és más szakmabeliek, hanem mindenki számára érthető nyelvezettel mutatja be választott témáját. A mai magyar szakkönyvek ismeretében különösen nagy erénye ez a műnek.

A monográfia jól és logikusan tagolt nyolc fejezetre oszlik.

Az első, „Bevezetés helyett” címet viselő szakasz néhány oldalban egyrészt egy- a csalás szemantikai értelmezését segítő bevezetőt-, másfelől kutatás-módszertani alapvetést és a téma rövid bemutatását tartalmazza.

A könyv a múltat, a jelent és jövőt is vizsgálja, ezért logikusan a bevezetés után következő *második fejezet*ben a csalás történeti fejlődésének bemutatása következik. Egy szükségszerűen rövid és vázlatos, ámde annál tartalmasabb történeti áttekintés, amely az államalapítástól egészen a hatályos szabályozásig, részleteiben és színesen mutatja be a csalás tényállásának (ki)fejlődését, konkrét korabeli jogesetekkel színesítve az időrendi sorrendbe szedett fejlődési állomásokat. Jogtörténészek, sőt történelemmel foglalkozók számára is izgalmas olvasmány lehet, hisz ha a szerző bőséges forrásanyaggal dolgozik, és külön erénye, hogy ha felhasznált forrásaiban fordítási hibákra vagy netalán ellentmondásokra bukkan, nem rest utánajárni és rendet tenni a felmerült vitás kérdésekben.

A *harmadik fejezet* a hatályos magyar szabályozást mutatja be, törekedve annak teljes alapos és részletes bemutatására. Ez egyben a legterjedelmesebb fejezete is a könyvnek. A hatályos Büntető Törvénykönyv kodifikációja során felmerülő kérdések vizsgálatával kezdődik, amelyet a magyar szabályozás dogmatikai szempontú elemzése követ. A szerző nagy hangsúlyt fektet a jogszabály fogalmi elemeinek pontos definiálására és bemutatására, de a joggyakorlat problémáira is összekapcsolva az elméletet a gyakorlattal. Bírói döntések sokaságán át vezeti az olvasót a felmerült kérdésekre adható lehető legpontosabban megfogalmazott, és konkrét jogesetekkel alátámasztott válaszokig.

A *negyedik fejezet* a csalás német, az *ötödik* pedig az osztrák szabályozását mutatja be, de ha csak lábjegyzetek szintjén is bevonja vizsgálódásába a svájci szabályozást is. A szerző tudomásul véve azt a tényt, hogy a magyar szabályozás történelmi és dogmatikai szempontból a legközelebbi rokonságban ezekkel áll, nem törekszik a magyar jogrendtől gyökeresen különböző jogrendszerekkel összehasonlítást erőltetni, hanem követi az „almát az almával” elvének örök igazságát, és tanulságos megállapításokat tesz. Tanulságos megállapításokat melyek akár a mai magyar joggyakorlat számára is megfontolandóak lehetnek.

A téma sokoldalú bemutatásának szándéka fejeződik ki abban a tényben, hogy a szerző a *hatodik fejezetben* a csalás kriminológiai vetületeit veszi számba. Ír a csalás szerepéről „fehérgalléros” bűnözésen belül, bemutatja a csalás jellemzőit és változásait az elmúlt évtizedek a kriminál-statisztikái alapján. Nem hagyja figyelmen kívül a csalás pszichológiai és szociológiai aspektusait sem. Igyekszik választ adni azokra a kérdésekre is, hogy miért követnek el ilyen bűncselekményeket, és hogy miért esnek áldozatul oly sokan ennek a bűncselekmény típusnak.

Az utolsó előtti, a *hetedik fejezet* a csalás s közösségi vetületeinek bemutatásával teszi befejezetté és teljessé a tanulmányt. Megkülönböztetett figyelmet szentel a szerző a Btk. 314. §-ában szabályozott „Az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértése” bűncselekménynek is, habár álláspontja szerint a nevezett tényállás szerepeltetése szükségtelen a magyar büntető anyagi jogban. Érdekes adalék, hogy az idő őt igazolta, hiszen a kézirat lezárása után született 2011. évi Btk. módosítás, amely 2012 január 1-től hatályos, az említett szakaszt a „Költségvetési csalás” és „A költségvetési csaláshoz kapcsolódó felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettség elmulasztása” tényállásokba vonta bele.

A szerző a minden részletre kiterjedő kutató és elemző munkájának gyümölcse az utolsó, a *nyolcadik fejezet*. Az itt megfogalmazott de lege ferenda javaslatok logikus és következetes ajánlások, melyek nem titkolt célja, hogy az igazságszolgáltatást hatékonyabbá és igazságosabbá tegye.

A csalás büntetőjogi értékelése, ahogyan azt már az elején is írtam, alaplí. Mindenki számára kötelező olvasmány, aki büntetőjoggal foglalkozik, akár gyakorlati, akár elméleti síkon. Ajánlom tehát mindazoknak, akik a konkrétan a csalás témájával foglalkoznak, de azoknak is hasznos, akik a büntetőjog más területeivel foglalkoznak, mert a téma konzekvens kibontása, a letisztult nyelvezete, irányt mutathat mindazoknak, akik további kutatások forrásaként veszik kezükbe a könyvet, de azoknak a gyakorlati szakembereknek is, akik egyetlen könyv elolvasásával teljes képet akarnak kapni a csalás büntetőjogi szabályozásáról.

¹ Oktató, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék